

Проф. др Наџаша Пеџровић Томић
Редовна професорка Правног факултета
Универзитета у Београду

ПРИКАЗ
КОМЕНТАРА ЗАКОНА О ПРИВРЕДНИМ ДРУШТВИМА
са одабраном судском љраксом и реџсџром љојмова

Проф. др Мирко Васиљевић
Службени гласник, 2023.

Пред нама је *Коментџар Закона о љривредним друшџтвима* (даље: ЗОПД) на импозантном броју страна (1228). Из радионице аутора који је утемељивач Пословног права на престоничком Правном факултету долази коментар системског привредног закона, који карактерише монографски приступ. Од доношења Закона о предузећима средином 1996. године, прошло је доста времена. Оно што се у међувремену дешавало на упоредној и домаћој правној сцени – турбулентне прилике саме по себи довољан су разлог за усвајање новог Закона о привредним (трговачким) друштвима. Како истиче проф. Васиљевић, термилошка промена (од Закона о предузећима до Закона о привредним друштвима!), била је наметнута из најмање два важна разлога: први, нови назив је општеприхваћен у земљама ЕУ (осим у Уједињеном краљевству које има Закон о компанијама и посебне законе о ортачком друштву и командитном друштву), које регулишу све правне форме привредних друштава системски и у истом закону; и друго, оно што правнички мозак савршено разуме: предузеће није правни појам и не може бити правни субјект, већ правни субјект може бити само привредно друштво, односно предузетник, већ према томе који облик предузетништва је у питању.

Будући да је ЗОПД-ом из 2004. године наш законодавац пребродило тзв. другу фазу транзиције, ЗОПД из 2011. године није имао за „првенствену мисију образовне потребе, будући да је наша пословна и струковна јавност у доброј мери прошла кроз једну такву школу“. На основу познавања историјског развоја домаћег законодавства у домену привредних друштава, проф. Васиљевић сматра да је важећим законом обезбеђена „исправно дозирана законска инфраструктура“, чија фундираност у важећим пословним приликама је неодвојива од судске праксе.

„Такав приступ овог закона свакако је у функцији јачања правне сигурности у области оснивања, организовања, управљања и статусних промена привредних друштава у нас. У том смислу, чини се, прилагођена је и мера новог закона – 600 чланова (у претходном 457 чланова).“

Уз то, значајну допуну важећег регулаторног оквира чине и специјални пословни кодекси као део диспозитивне регулативе (која се примењује ако статут и оснивачки акти компанија не уреде друкчије).

У детаљној студији позитивног права проф. Васиљевић указује на компатибилност нашег *lex generalis* прописа о привредним друштвима са упоредним правом,

„...чија је основна одлика адекватна нормираност, која неће спутавати богатство статусног привредног живота и која ће уз одговарајућу институционалну инструментализацију уклањати потенцијалне бреше правне несигурности и успешно излазити на крај са феноменом *сунђерасић* права“.

Стога не чуди и прихваћеност правних стандарда регулативе привредних друштава из упоредног права (ЗОПД са 600 чланова!). То неће искључити улогу саморегулаторних аутономних организација, које у поменутом пословноправном амбијенту треба да обезбеде, уз добру судску функцију, сигурност и заштиту инвеститора.

Са становишта технике писања закона, проф. Васиљевић истиче да је примењен концепт који је у упоредном праву доминантан. Закон о привредним друштвима, наиме, садржи само краћи општи део (основне одредбе), који се у принципу односи на све форме привредних друштава које регулише, а након тога свака форма привредног друштва развија се до краја са свим институтима. По оцени проф. Васиљевића, овакав приступ је најпогоднији за пословне људе који кад изаберу једну правну форму, хоће да код те форме виде све шта је регулише – тзв. *чисти концепт регулативе*. Разуме се да су правни институти који су заједнички за све правне форме привредних друштава регулисани опет на једном месту после регулативе појединачних форми привредних друштава: ликвидација

привредних друштава, повезивање привредних друштава, реорганизације привредних друштава (спајања, припајања, поделе, издвајања и промене правне форме), располагање имовином велике вредности, посебна права несагласних акционара и чланова друштва, казнене одредбе и прелазне и завршне одредбе.

На основу анализе доступних форми привредних друштава евидентно је да избор организационог облика привредног друштва, између четири форме, треба да буде слободан, тржишно оријентисан и условљен компаративним предностима. Сваком привреднику или ономе ко претендује да инвестира у српску привреду, *Коментар Закона о привредним друштвима* може послужити као водич. Наиме, приликом анализе сваког од облика привредних друштава у нашем праву, аутор *Коментара* указује на предности и мане тог облика, са ослонцем на упоредно право и праксу. Потенцијални инвеститор итекако може своју пословну процену базирати на члановима ЗОПД који су „снабдевени“ релевантном судском праксом. Ово чак и у оним питањима која и даље изазивају расправу теоретичара, и за која се још увек не може са сигурношћу одговорити на који начин је опортуно регулисати их. Професор Васиљевић у помоћ зове и друге гране права, попут пореског права код избора типа привредног друштва. Јединственом регулативом форми привредних друштава, без обзира на својински облик, законодавац отклања приговор неједнаког третмана различитих својинских облика, што је од огромног значаја за саветовање у вези са страним улагањима. У том смислу је *Коментар Закона о привредним друштвима* неопходно штиво корпоративних правника.

У Коментару Закона о привредним друштвима указује се и на бројне измене ЗОПД, које су уследиле након његовог усвајања 2011. године (измене из 2014, 2015, 2018, 2019, 2021), што све сведочи о нестабилности ове регулативе, која би морала бити кључни ослонац привредног живота једне државе, а што је свакако погубно за правну сигурност. Нема дилеме да су неке од ових промена условљене и потребом усклађивања са регулативом Европске уније; док су неке од промена „израз незрелости законодавца и нестабилности судске праксе, која у овом домену још тражи себе“.

Приликом следећих измена системског привредног закона (али и тзв. специјалне регулативе у домену привреде) и даљих усаглашавања са правом ЕУ, требало би имати у виду следеће:

„Тешко је не бити Европејац на пољу компанијског права у временима и у окружењу где је то већ постало константа. Али бити Европејац у овом домену без резерве значило би изневеравање мисије науке као организоване сумње и аргументованог критичког просудиоца.“

Проф. Васиљевић не заборавља да скрене пажњу на чињеницу да реформа компанијског права у доброј мери зависи и од ванправних фактора, попут дигиталних технологија и иновација заснованих на развоју интернета и његовом утицају на правни живот. По нашем мишљењу, то је неспоран квалитет правне анализе системског закона. Код анализе одређених питања, која су у том смислу истакнута као парадигматична, професор отвара дилеме: да ли је реално одржавање скупштине акционара или одбора директора без физичког састанка, да ли је реално обавезивање свих акционарских друштава на поседовање интернет странице, да ли су решене све техничке препреке код електронског гласања, да ли Србија има кадрова за обавезивање већинског састава независних или бар неизвршних директора у одбору директора свих акционарских друштава или бар отворених, да ли је реално прописивање обавезности постојања бар три комисије (audit, remuneration, nomination) у свим акционарским друштвима и већинског или искључивог састава независних или неизвршних директора у њима, да ли су реална дисцосуре рулес за сва акционарска друштва у овом тренутку или само за отворена друштва, и сл. Од техничког одговора на сва ова питања зависио је и профил новог ЗОПД, а у великој мери и уређење института corporate governance. У сваком случају, једно је сигурно:

„...правни профил компанијског права у доброј мери је условљен техничким профилом, те отуда нису могући коначни закони који уређују привредна друштва, посебно друштва капитала“.

Другим речима, друштвено-економско-техничка инфраструктура детерминише домете сваког закона, ма колико он био напредан и/или суштински утемељен. Или како каже проф. Васиљевић:

„...и стручнотехнички или и идејно најсавршенији закони могу се учинити лошим ако их прати лоша примена. Отуда, добра примена закона исто је толико важна колико и сама вредност закона. Управо том циљу и охрабрењу пословне и судске праксе треба да послужи и овај коментар. Ако филозофија не-примене закона или тражења простора у закону за његову непримену или правно неваљану примену (редакцијски пропусти не могу по својој снази да „униште“ снагу идеја и институција закона, а могу се отклонити свим правилима тумачења) уступи место филозофији тражења простора у закону за његову правно ваљану примену, онда ће се ова земља упутити ка водама држава у којима владају право и правна сигурност“.

Да закључим – Коментар Закона о привредним друштвима је, заправо, монографија за правнике, која је изузетно стручно и детаљно

написана; актуелна је по теми и прати развој регулативе и позитивног права у области компанијског права; интегрише снажно аспект упоредног права; обogaћена брижљиво издвојеном актуелном судском праксом, те, најзад, интегрише домете науке компанијског права. Другим речима, за свакога, био он из теорије или праксе, много тога корисног!

Својим фундираним истраживањем, проф. др Мирко Васиљевић научној и стручној јавности нуди „готов“ производ, који знатно олакшава пословни живот компанијског правника, оптерећеног у двадесет и првом веку, између осталог, и одговорношћу праћења регулативе у оквиру функције усклађености пословања. Коментар ЗОПД у издању Службеног гласника ће евидентно у годинама које долазе постати инспиратор новим генерацијама правника, да своју професионалну вокацију потраже у истраживању компанијског права, гране права која својим друштвеним значајем и нараслим пословним потребама то свакако заслужује.